

(Политика, 15.04.2009)

Ако је влада, притиснута ММФ-ом, смогла храбрости да смањује плате и отпушта запослене морала би скупити храброст и да коначно дирне у банкарске профите

Банке у Србије годинама наплаћају највеће каматне марже, а да при томе плаћају најнижи ефективни порез на добит у Европи. Таква каматна политика је огроман терет за грађане и привреду. Истовремено, порез на добит банкарског сектора занемарив је допринос буџету Србије.

Док су каматне стопе светских валута у сталном паду и налазе се на најнижем нивоу у последњих неколико деценија, у Србији је тренд супротан. Када светске каматне стопе падају, српске банке подижу своје марже и тиме надокнађују пад базних (либор, еурибор) стопа. Домаћи дужник је увек на губитку.

Каматне стопе у Србији су у просеку бар двоструко веће од оних у Хрватској или Мађарској, на пример. Према последњим расположивим подацима, просечна каматна стопа достигла је ниво од спектакуларних 21 одсто годишње. Просечна каматна стопа на краткорочне кредите становништву порасла је на бесрамних 57 одсто.

С друге стране, номинална стопа пореза на профит је 10 одсто и једна је од најнижих у Европи. У Србији, земљи финансијских чуда, банке не плаћају ни то. Ефективни порез, онај који заиста стигне до буџета Србије, знатно је нижи од 10 одсто. Користећи бесмислене пореске погодности многе банке, поготово оне највеће, годинама нису плаћале порез. Управо се у пореској сфери најјасније сагледава лудост система, али и систем у тој лудости. Илустрације ради, банке у Хрватској плаћају порез по стопи од 20

одсто. Слична је ситуација и у осталим земљама у окружењу.

Овакве погодности за банкарски сектор могуће су само уз подршку српских економских власти и уз „интелектуалну” подршку стручне јавности која не види апсурде финансијског система или се бар прави да их не види. То дирљиво разумевање за интересе банкарског сектора има дугу предисторију.

Србија се необјашњиво лако одлучила да угаси домаће банке и да банкарски систем препусти странцима. То није било довољно, па је и одличан (државни) платни промет, као и приход од њега, галантно пренесен на банке. Банкама је затим омогућено да готово све кредитне операције обављају (ефективно) у страној валути. Тиме је обесмишљено постојања динара, а сви валутни и каматни ризици преваљени су искључиво на привреду и грађане.

Када је привреда потонула под теретом дугова, влада је прискочила у помоћ и на буџет превалила део приватног каматног терета. Зачуђујуће је да држава при томе није захтевала снижење каматних стопа. Напротив, она буџетским новцем помаже да каматне стопе остану на високом нивоу. Ове мере ће се вратити Србији као бумеранг. Буџет је у дефициту, па ће сваки динар или евро који држава данас плати банкама за субвенцију камата, подршку „пунту” и сл. грађани и привреда сутра враћати кроз раст пореза. Ако порези не буду расли, буџетска издвајања за школство, здравство, социјална давања, за инвестиције у инфраструктуру итд. додатно ће се смањивати.

И Народна банка Србије (НБС) својом монетарном политиком обилато помаже банкарски сектор. Експлозивни прилив шпекулативног банкарског капитала је довео до вишка новца у оптицају и до перманентног инфлаторног притиска. Монетарни инструменти за неутралисање тог вишка новца могу шпекулативни капитал казнити, али и наградити. Подизањем стопе обавезне резерве, на пример, шпекулативни капитал се кажњава, а његов прилив дестимулише. Опредељење НБС било је другачије, па је изабранинструмент којим се шпекуланти награђују. Кроз тзв. Репо-операције вишкови новца се повлаче из система, али на тако повучен некорисни новац НБС плаћа огромну камату. У последњих годину дана та камата се кретала између 16 и 19 одсто (ефективно), па су банке капитал радосно уносиле у Србију. На гусарској финансијској сцени транзиционих земаља, репо-операције су прескуп механизам за неутралисање шпекулативног капитала. Цену ће у крајњој инстанци поново платити буџет, дакле грађани и привреда Србије.

Нужна реформа српског пореског и монетарног система захтева време, али се неке мере већ сада могу предузети. Ако је влада, притиснута ММФ-ом, смогла храбрости да смањује плате и отпушта запослене, морала би скупити храброст и да коначно дирне у банкарске профите. Увођење додатног пореза за банке, од нпр. 10 одсто, уз укидање било каквих пореских повластица банкарском сектору морале би бити прве мере за помоћ празном буџету. Додатна, разумна мера била би лимитирање каматне стопе које банке могу наплаћивати клијентима. Држава мора заштитити своје грађане и привреду – не од тржишта и његових закона већ од антитржишне самовоље домаћих монопола и картела.